

sabban meg nem határozhatók, csak annyi állapítható meg, hogy köztük Hadrianus, M. Aurelius, Lucilla és Commodus érmei vannak.

3. *Homoródjánosfalván* a dacittuffában volt római kőbánya emlékeit, s a sziklafalon levő emberi alakokat (v. ö. Arch. Ért. U. f. VI. [1886] 21—26. és Arch. Közl. XIX. 46. lap) a közelmúltban szétrombolták a követ bányászó munkások.

4. *Homoródszentmártonban* a sósfürdő medencéjének ásása közben tömegesen kerültek elő kőbalta és agyagedénytöredékek; egyetlen ép darab sem volt köziük. A kőbalták általában hosszában vannak eltörve, kevés az olyan, mely keresztben. Anyaguk főképen dús magnetit tartalmú pyroxen-andezit és szerpentin; mindkét kőanyag otthonos azon a vidéken.

b. á.

Archaeologisches aus der Hargita-Gegend. (Auszug.) Von freundliche Seite wird uns folgendes mitgeteilt:

1. Die im Bilde dargestellte Inschrift, welche bei *Homoródszentpál* an der Stelle der römischen Salinen gefunden worden ist, steht gegenwärtig im Hofe des dortigen Notär (Secretar). Sie ist beiläufig 1 m. hoch. Die Entzifferung der Inschrift wiedergeben wir auf Grund einer Amateuren-Photografie.

2. In *Székelykeresztúr* fand man bei Gelegenheit der Austiefung eines Salzwasserbrunnes auf dem Grunde des Paul Gyárfás 13 röm. Kaiser-Münzen. Die Münzen sind sehr abgewetzt und nach ihren Papierabzügen können wir nur so viel mit Bestimmtheit behaupten, dass darunter Hadrianus-, Marcus Aurelius-, Lucilla- und Commodus-Münzen vorkommen.

3. In *Homoródjánosfalva* hatten die Steingrubenarbeiter die Dacittuffe befindlichen Monumente der römischen Steingrube und die auf der Felsenmauer gewesenen menschlichen Figuren (Siehe Archaeologiai Értesítő N. f. [1886] 21—26. S. und Archaeologiai Közlemények, XIX. 46. S.) ungelängst zerstört.

4. In *Homoródszentmárton* sind beim Ausgraben des Beckens des Salzbadens massenhaft Bruchstücke von Steinbeilen und Tongefäßen zum Vorschein gekommen, worunter kein einziges Stück unversehrt war. Die Steinbeile waren im Allgemeinen nach der Länge gebrochen, nach der Quere nur wenige. Der Stoff derselben ist hauptsächlich Pyroxen-Andesit mit reichhaltigem Magnetit und Serpentin. Beide Gesteine kommen in jener Gegend häufig vor.

b. á.

Rézkori leletek Magyar-Dombegyházán. (1927. július 7.) Dombegyháza (Lévés) Battonyától mintegy 10 km.-re fekszik Ék-felé. A község ma már több utcából áll, mint a 75 000-es térkép felvétele idején. A község délnyugati oldalán Jakabffy István birtoka terül el. A battonyai országút közelében, közvetlenül a község alatt hosszan elnyúló földhát emelkedik, amely félkörívesen helyezkedik el a község ény.-i oldalán. Ennek az emelkedésnek oldalán és lábánál foglalnak helyet azok a házak, amelyek az új község házával szemben a Magyarbánhegyes felé vezető út baloldalán épültek. Ebben az utcában van Szabadi Mihály pékmester ujonnan épült háza is. A ház udvarán van az a gödör, amelyet az építéshez szükséges föld kitermeléséhez ástak. Ebben a gödörben találták azokat a tárgyakat, amelyeket Novák József p. ü. fogalmazó és Matúz Bálint elemi iskolai igazgató urak révén sikerült megmenteni.

A tárgyakat nem egy helyen találták, hanem hányott földben, szétszórtan. A ház végétől mért 19-50 és 12-30 m.-nyi távolság összetalálkozási pontján fekkent a sír a megbolygatás előtt. E mellett szól az, hogy a nevezett helyen keményen összeálló földben két egymással párhuzamosan fekvő emberi lábszárcsontot találtak, amelyek minden valószínűség szerint eredeti helyükön voltak. A szétszórtan fekvő, látszólag is háborított földben fekvő csontokat és tárgyakat valószínűleg akkor bolygatták meg, amikor a gödörből ismeretlen időben sárgaföldet bányásztak. A lábszárcsontokat fekvő hagyták s annak környékét felügyeletem mellett bontották ki. Sajnos, közelükben semmit sem találtam. A halomnak a Jakabffy birtokra eső részén nem áshattunk.

Kétségtelennek látszik, hogy a sírt a sárgaföld bányászása alkalmával bolygatták meg, de anyagát nem vitték el, hanem visszadobálva a gödörbe a betöltésre használt szeméttel földték be. Ebből a másodlagos helyzetből kerültek az új gödör ásása alkalmával felszínre.

A megmentett tárgyak a következők:

1. Réz kés. Hossza 18-4 cm. Legnagyobb szélessége 3-30 cm. Vastagsága 0-38—0-17 cm. közt váltakozik. A találok három darabba törték. (1. kép. 5.)

2. Silex penge töredékek. Egyik darab hossza 6-7, legnagyobb szélessége 2-50, vastagsága 4-5—3-2 cm. közt váltakozik. Későbbben került hozzánk még egy darab, amely mindenesetre az előbbihez tartozik. Ennek a hosszúsága 4 cm. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy még mindig hiányzik egy rész a pengéből. (1. kép. 6.)

3. Agyag csésze. Feneke kissé benyomott. Szájától feneke felé megy össze s fordított csonkakúp alakra emlékeztet. Oldalát két ellaposodó bütyökök díszíti, amelyeknek elhelyezése egészen szimmetrikus. A két fül közti részen, a fülektől nem egyenlő távolságra két félgömbalakú kidudorodás van, amelyeknek csupán díszítés a rendeltetése. Iszapolása közepes, égetése rossz, színe sötétszürke. Az alak kissé szabálytalan. Magassága 6-2, szája 11-5, feneke 4-8 cm. (2. kép. 3.)

4. Félgömb alakú csésze töredéke. Jól iszapolt, közepesen égett, egyrészén vörös, másrészén sötétszürke színű. Szájpereme egyenesen áll s ebből indul a keskeny szalagfül, amely felső részével közvetlenül a peremhez tapad. Feneke kissé lapított volt. (1. kép. 2.)

5. Az előbbihez hasonló edénytöredék. Szájpereme a fül alsó részétől kezdve

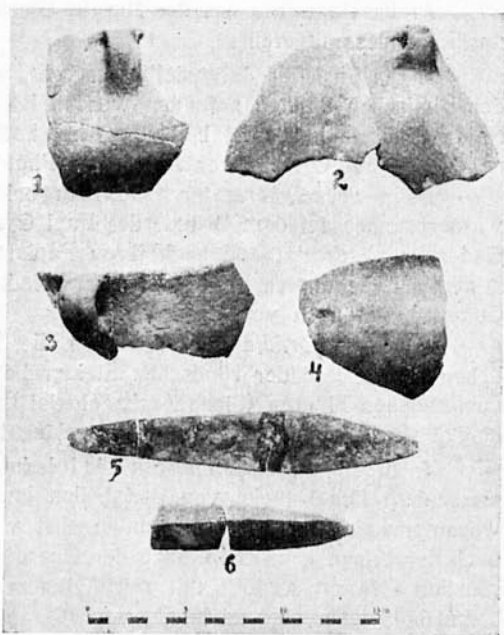

Fig. 1. kép.

kissé kihajlik. Szalagfüle közepén hornyolt. Töredékéből két füles darab van meg. (1. kép. 1. és 3.)

6. Gömb alakú edény bütykös töredéke. (1. kép. 4.)

7. Szalagfüles magas edény. Feneke profilált. Alsó része gömbalakú. Felső része hengeres. Keskeny szalagfüle az egyenesen álló peremből indul. (Másik füle hiányzik.) Közepes iszapolású, jól égett, vöröses szürke színű. Magassága 23·5, legnagyobb öblösödése 16·5, feneke 8 cm. (2. kép. 2.)

8. Szalagfüles alacsony edény. Alakja ferde és szabálytalan. Nagyjából az előbbi forma utánzására törekszik. Anyag és technika tekintetében amazzal megegyezik. Feneke lapított, pereme egyenes, fülei (egyik letörött) picinyek és a peremből indulnak. Magassága 7·5, szája 5·5, feneke 4·5 cm. (2. kép. 1.)

Annak hangsúlyozásával, hogy egy — bár kétségtelenül egy helyről s valószí-

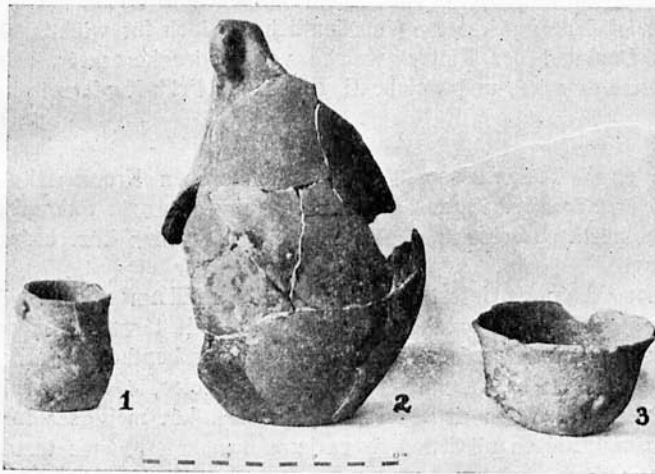

Fig. 2. kép.

nüleg egy sírból származó lelettel van dolgunk — szórványos leletnek a régészeti ismeretek gyarapításában nem sok része van, szükségesnek tartjuk a leletek ismertetését.

Szükségesnek tartjuk azért, mert tudunkkal erről a vidékről még megközelítőleg hiteles lelet sincs s mert úgy gondoljuk, hogy ezzel az egy adattal is hozzájárulhatunk a rézkor kérdésének tisztázásához.

Hillebrand Jenő a pusztai svánházi leletek ismertetése kapcsán¹⁾ kitér az önálló rézkor kérdésre is. Egy önálló kor egyik kritériumául azt állítja fel, hogy elég hosszú ideig tartson, hogy nagyobb területre is kiterjedhessen. Azok az edények, amelyek leletünkben előfordultak, ha díszítésben nem is, de forma tekintetében kétségtelenül megegyeznek azokkal, amelyeket Hillebrand cikkében a 3., 9—4., 10—6. ábrákon közöl

¹⁾ Wiener Prehistorische Zeitschrift, XIII. 36.

s így annak a kulturának emlékeként tekinthetők, amelyet Bodrogkeresztúr, Pusztai-
istvánháza és Gödöllő képviselnek s amelyet szerinte korai rézkornak nevezhetünk.²⁾

Dr. Banner János.

Funde aus den Kupferzeitalter in Magyar-Dombegyháza. (Auszug.) Auf dem Gebiete der Gemeinde Magyar-Dombegyháza (Komitat Csanád) wurde an dem sanften Abhang eines sich weit erstreckenden Erdrückens, bei einem Hausbau, ein zerstörtes Grab aufgedeckt. Die Beigaben waren zerstreut, aber die beiden Schenkelknochen (Femure) befanden sich in der ursprünglichen Lage. Die in der Nähe des Grabes gefundenen Gefässe (Fig. 1. 1—4. und 2. 1—3.) entsprechen der Form nach denen, die in dem Friedhofe des Kupferzeitalters von Istvánháza zum Vorschein gekommen sind. Man fand auch ein Kupfermesser und eine Silexklinge (Fig. 1. 5—6.) in der Nähe des Grabes. Trotzdem es hier nicht von einem authentisch (fachgemäss) aufgedeckten Funde die Rede ist, halten wir seine Veröffentlichung doch für wichtig, denn er ist ein weit geratenes Denkmal der Kultur, welche von Bodrogkeresztúr, Pusztai-istvánháza und Gödöllő vertreten wird, und welche E. Hillebrand Früh-Kupferzeitalter nennt.

Dr. J. Banner.

La Tène sírok Tótkomlóson. 1927. szeptemberében Krompaszky Ede polgári-iskolai igazgató úr, arról értesítette az intézetet, hogy az egyik tótkomlósi tanyán, homokbányászás közben sírokat találtak, amelyekből egyebek közt bronzkarperceek is kerültek napfényre.

Szeptember 22.-én az intézet megbízásából kiszálltam s a tulajdonos, Karkus János úr szíveségéből megszerezhettem az eddig talált tárgyakat s mivel két nap-
számot is bocsátott rendelkezésemre, egy sírt magam bonthattam fel.

Karkus János 211. sz. tanyája Tótkomlóstól keletre, 4 km. távolságra, a Szárazér partján fekszik. Földjén az érrel párhuzamosan két mélyedés húzódik. A lelőhely a második mélyedésen túl fekvő magaslaton van, a tanyához tartozó föld északi részében.

Az első sírt kevéssel a bánya megkezdése után találták. Kiszállásom napjáig mintegy 100 négyszögölnyi területet tártak fel s az egész területen három sírt találtak minden rendszer nélkül. A sírok helye a bánya három oldalán még meg volt s így azoknak egymáshoz való viszonyát pontosan megfigyelhettem és lemérhettem. (A sírok elhelyezkedésében észlelhető szabálytalanság nagyon emlékeztetett arra a hasonkorú sírmezőre, amelyet az intézet az év tavaszán a szőregi határban lévő Pávó-féle téglagyár területén ásatott ki s melynek publikálása e folyóirat jövő évi évfolyamában fog megjelenni.)

1. sír. A föld északkeleti határpontjától nyugat felé 45-50 m.-re, ettől a ponttól 26-60 m.-re délfele volt. A tulajdonos bemondása szerint az egész csontvázból csak a koponya és az egyik kar alsó és felső csontja volt meg, a többi résznek nyoma sem volt. Melléklet nélkül temették el.

2. sír. Az előbbi fixponttól 42-80 m.-re nyugat felé, innen 15-70 m.-re délfele 63

²⁾ Archaeologiai Értesítő, XLI. 57.

cm. széles sírgödörben (a hosszúság nem volt megállapítható) 122 cm. mélyen D.-Dk — É.-Ény. irányban húzódnó csontváz feküdt. Arcával lefelé fordulva, hason feküdt. Feje D.-Dk.-en volt. Kéz- és lábfejek hiányoztak. Jobb keze a hasa alatt, bal keze a hátán keresztül volt téve úgy, hogy az egyik a medence, a másik a keresztcsonton feküdt. Lábai keresztbe voltak téve s mindegyiknek alsó szárán, közel a csuklóhoz egy-egy vékony lemezből készült, masszával kitöltött hólyagos lábperec volt. A fején keresztül aprószemű lánc feküdt, amelyből csak néhány szem volt megmenthető.

A két karperec teljesen egyező (1. kép 2. és 4. ábra.) Kalapált bronzlemezből készült. Az egyikén 22, a másikon 23 dudor van. Belvilága 6.60×5.40 cm. Az összerasztásnál csaposan illeszkedik össze a darab. Belsejét kemény, szürkészínű maszsa tölti ki, amelynek elég nagy súlya van.

A lánc (1. kép 8. ábra.) apró szemekből egymásba kapcsolódva illeszkedik össze. A hossza, bemondás szerint, 50—60 cm. lehetett, de teljesen szétmállott.

3. sír. Az előbbi fixponttól nyugatra 31-50, illetőleg délre 17-30 m.-re feküdt, 130 cm. mélységben. Dk.-Ény. irányítású volt. Feje Dk.-en volt. Idősebb férfi csontváza volt, kinek keze és lábai szabályosan nyúltak el. A két láb közt, az alsó láb-szárnál La Tène típusú edény volt, amely azonban olyan rossz anyagból készült, hogy csak szétmálló töredékeket lehetett belőle megmenteni. Bal karjának alsó részén szaruból készült karperec volt. (1. kép. 1.) Közvetlen a karperec mellett kettőtört, ismeretlen rendeltetésű vastárgy volt (1. kép 5., 7.), amelyen átfúrt fenékkő (1. kép 3.), ezen pedig egy rossz fenntartású vas-fibula feküdt (1. kép 6.)

A karperec 1-30 cm. széles szarudarabból készült. Egy oldalát kissé szegletesre hagyták, a többi lekerekítették.

Eredeti alakja a szaru formájának felelt meg, de úgy látszik viselés közben elpattant. Az elpattanás helyén a két véget hosszában bemetszették s vékony vas lemezt tettek bele, amelyet a szaruval apró vasszegekkel erősítettek össze.

A köszörikkő felőlről lefelé keskenyedő alakú. Felső vége 2-2, alsó 1-1 cm. Felső végén, de nem a közepén át van fúrva. A lyuk minden bizonnyal felfüggesztésre szolgált. Vastagsága 1-3 cm.

Az alatta fekvő töredékek, valószínűleg egy késnek a darabjai voltak.

A fibula töredék rugója hiányzik. Formája a 2. századbeli bronzfibulák formájára emlékeztet. Anyaga vas.

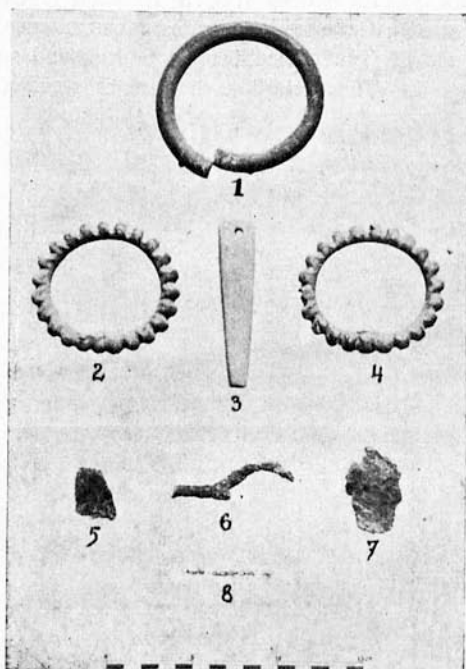

Fig. 1. kép.

A sírok fekvése és lelet anyaga a szőregi La Tène sírok anyagával mutat fel-
tűnő egyezést s így ezeket is hasonkorúaknak tartjuk.

Dr. Banner János.

La Tène Gräber in Tótkomlós. (Auszug.) 4 Km. östlich von der Gemeinde Tót-
komlós (Komitat Békés) neben der „Szárázér“ (trockene Ader) wurden drei Gräber auf-
gedeckt. In einem Grab waren keine Beigaben, im anderen wurden zwei buckelartige
Beinbänder (Fig. 2. 4.) und eine dünne Bronzekette (Fig. 8.) mit kleinen Gliedern ge-
funden. In dem dritten fand man ein aus Horn verfertigtes Armband (Fig. 1.), einen
Wetzstein (Fig. 3.), eine Fibel (Fig. 6.) und Messerbruchstücke (Fig. 5. 7.) samt einem
aus sehr schlechtem Material verfertigten zerfallenen Gefässe. Die Gräber lagen planlos,
zerstreut. Ihre Lage und Material erinnert an die La Tène Friedhöfe bei Szőreg und so
können auch diese Gräber als Denkmäler des La Tène-Zeitalters betrachtet werden.

Dr. J. Banner.